

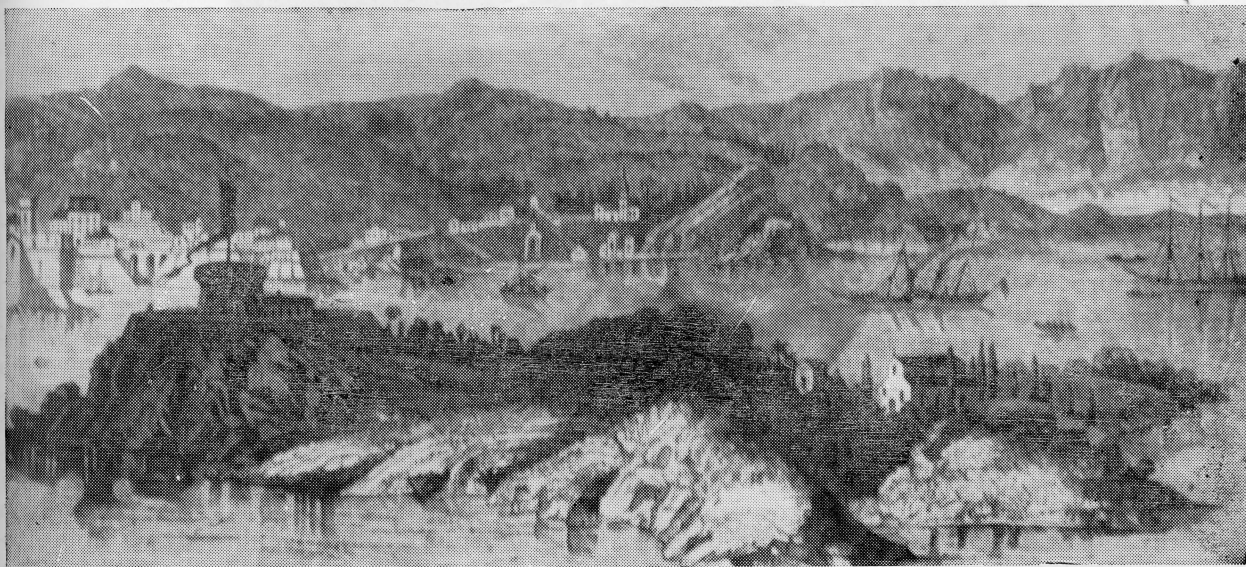
O dvojici najbogatijih dubrovčana u XVI stoljeću

Tokom XVI stoljeća dubrovačko je pomorstvo dostiglo kulminaciju svog pomorsko-trgovačkog poslovanja što se očitivalo u velikom broju brodova koji su plovili kod dubrovačkom zastavom kao i u velikom broju konzularnih predstavnika Dubrovačke Republike po raznim mediteranskim lukama. U tom općem ekonomskom napretku Dubrovačke Republike i njezinih podanika nalazimo i dva Dubrovčana koji su se u to vrijeme izuzetno obogatili i stečenim bogatstvom pomogli svojoj domovini. O njima će biti riječi u ovom kratkom prilogu.

Poznati dubrovački pomorac i trgovac Miho Pracat (1522—1607. g) trgujući tkanim, žitom, uljem, vinom, kožom, kolonijalnom robom i drugim stekao je ogroman kapital koji je ulagao u različite trgovačko-bankarske kuće u inozemstvu, u prvom redu u Genovi, a zatim u Napulju i u Rimu. Dio tog stečenog bogatstva oporučno je ostavio za različite humanitarne svrhe; za bolnice i bratovštine, za pomaganje siromaha kao i u cilju isplaćivanja otkupnine za one podanike Dubrovačke Republike koji su pali u zarobljeništvo gusara sa obala sjeverne Afrike. Po oporuci je ostavio svojoj ženi sav prihod od novčanih pologa koji su se nalazili u banci sv. Gjorgja u Genovi, kao i prihode od kuća i imanja u Primorju i na otoku Lopudu. Poslije ženine smrti sav novac položen u spomenutoj genoveškoj banci pripao je po oporuci Dubrovačkoj Republici. Potrebno je reći da se imovina M. Pracata cijnila već 1588. g. na 100.000 zlatnih škuda, dok je u banci sv. Gjorgja u Genovi imao 1.000 pologa, a vri-

jednost svakog pologa iznosila je oko 100 škuda. Prema jednom računu iz polovine XVII stoljeća svi Pracatovi polozi u spomenutoj banci iznosili su oko 100.000.— škuda, što znači da je on taj iznos ostavio svojoj zemlji. Svaka dubrovačka škuda iznosila je u XVI stoljeću 30 dinara odnosno groša, a u XVII stoljeću još i više, pa su prema tome Pracatovi polozi vrijedili oko 3.600.000.— dubrovačkih dinara — groša, što bi danas predstavljalo po svojoj kupovnoj moći daleko veći iznos.

U svakom mjestu gdje su Dubrovčani imali svoj novac položen u nekoj banci, dubrovačka je vlada imala svog punomoćnika, odnosno zastupnika koji bi prema njezinom pismenom nalogu ili traženju pojedina, a u vezi sa tamošnjim dubrovačkim konzulom obavljao sve financijske poslove u vezi tog novca; naplatu, kao i doznaku kamata ili određene količine novca ovlaštenim osobama u drugim mjestima ili u Dubrovniku. U Genovi su te poslove obavljali članovi poznate trgovačke kuće Lomellino, čiji se jedan član pojavljuje krajem XVI stoljeća kao konzul Dubrovačke Republike u toj luci. Kad je početkom 1620. g. umrla Vica, supruga pokojnog M. Pracata dubrovačka vlada ovlašćuje G. Lomellina da, u smislu oporuke, sav novac koji se nalazio položen kod banke sv. Gjorgja u Genovi prenese u vlasnost dubrovačke države kako bi Dubrovačka Republika mogla ubuduće raspolagati tim novcem i naplaćivati kamate. Dubrovački je Senat krajem 1637. g. zaključio da se »zaslužnom građaninu«, pučaninu M. Pracatu postavi spo-

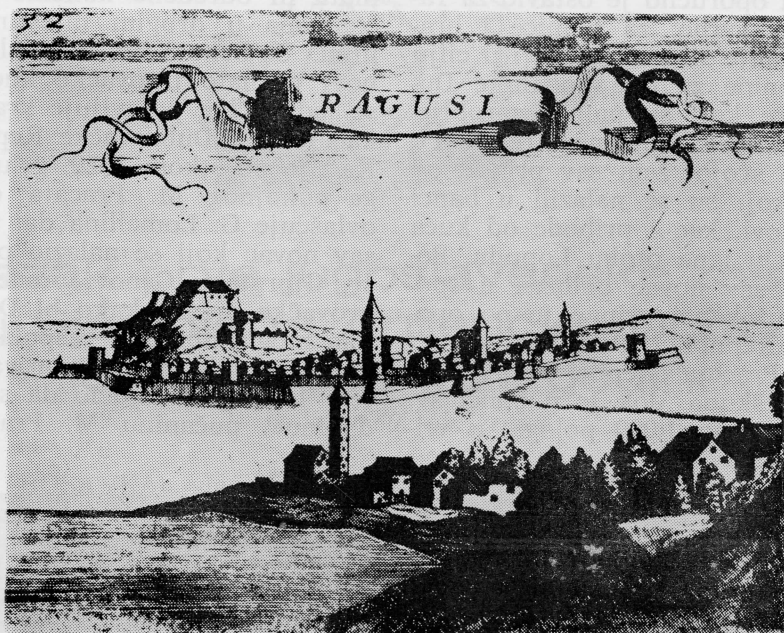
Otok Lokrum na staroj gravuri

menik u atriju Kneževa dvora u Dubrovniku.

O vezama Dubrovčana tokom XVI stoljeća s Amerikom, a naročito s južnom Amerikom, ima veoma malo podataka. Među arhivskim dokumentima nalazi se dio jedne oporuke sastavljene početkom 1589. g. od Dubrovčanina Marina Piccetti u mjestu Potosi, koje se onda nalazilo u sastavu Peru-a, dok se danas nalazi u Boliviji. Ova je oporuka sastavljena pred tamošnjim javnim notarom i uz prisustvo tri svjedoka. Prije odlaska u Peru ovaj je Dubrovčanin, porijeklom sa otoka Lopuda, živio u Genovi kao član tamošnje dubrovačke trgovačke kolonije. Nije nam poznato koje je godine ovaj Dubrovčanin stigao u Peru ni čime se bavio, ali iz pronađenog dijela oporuke možemo utvrditi da je uspio zaraditi veliki imetak. Zanimljivo je ustanoviti, na temelju arhivskih dokumenata, da na ostavštinu spomenutog M. Piccetti upisuju u Dubrovnik (1615. g) svoje nasljedno pravo njegova sestra i kćerka njegova brata Antuna. Poslije više od 100 godina, od dana sastavljanja ove oporuke, ista je upisana početkom 1700. g. u knjigu konzulata Dubrovačke Re-

posljedicama, to jest kao da je ista isprava izdana u Dubrovniku.

Na temelju spomenute oporuke M. Piccetti-a uloženo je u genovešku banku sv. Gjorgja iznos od 1.000.— dukata, od čijeg se godišnjeg prihoda, odnosno kamata, prema želji oporučitelja, imalo udijeliti 30 dukata bolnici u Genovi, 10 dukata raznim Dubrovčanima umrlim u toj luci, a preostalih 10 dukata imalo se udijeliti najsiromašnijim i najpo-trebnijim osobama. Navedena je obaveza davanja vrijedila pet godina, a poslije tog roka sav je novac trebao pripasti na jednake dijelove njegovim sestrama ili neputovima i njihovim sinovima. Početkom 1717. g. vjerojatno nije više bilo nasljednika koji bi se mogli koristiti ovom ostavštinom pok. M. Piccetti-a, pa je dubrovačka vlada naložila svom punomoćniku B. Lomellinu u Genovi da sav preostali novac prepíše u korist dubrovačke države. Dubrovačka je vlada odredila da godišnji prihod od preostalog novca iz ostavštine M. Piccetti pripadne ustanovi »Blago djelo« (tzv. »Opera pia«) kojoj je bila svrha da sa prikupljenim novcem pomažu siromašne

publike u Genovi. Ovjeru je upisa izvršio tadašnji dubrovački konzul F. Peloso i njegov kancelar. Razlog ovog zakašnjelog upisa u knjigu dubrovačkog konzulata u Genovi vjerojatno leži u činjenici da su nasljednici u Genovi mnogo kasnije saznali za ovu oporuku i tek tada tražili njezin upis u službene knjige. Potrebno je napomenuti da je prema ustaljenoj praksi dubrovačke konzularne službe svaka isprava ovjerena od strane konzula Dubrovačke Republike ili kancelara konzulata, te upisana u knjige dubrovačkog konzulata i knjige državne kancelarije u Dubrovniku bila priznata od vlasti u Dubrovniku kao javna isprava sa svim zakonskim — pravnim

i nemoćne u Dubrovniku. Time se sticajem okolnosti novac zarađen od jednog Dubrovčanina u dalekom Peruu, poslije dugi niz godina, našao u rukama njegove domovine — Dubrovačke Republike.

Potrebno je spomenuti da je vlada Dubrovačke Republike, pored raznih novčanih pologa u bankama Napulja, Venecije, Firence, Rima i kasnije Beča i u Genovi držala razne pologe novca sve do početka XIX stoljeća, među kojima su naročito bili značajni oni koji su poticali još iz XVI i XVII stoljeća od spomenutih velikih dubrovačkih dobrotvora M. Pracata i M. Piccetti. Putem ovih pologa u Genovi, kao i u ostalim stranim ban-

kama, Dubrovčani su obavljali sve do ukinuća Republike mnoge važne i značajne financijske poslove. Tako se prihodom od novca iz ostavštine M. Pracata dubrovačka država koristila za isplatu raznih obaveza, održavanje i izgradnju Dubrovnika i slično, dok je prihod od legata M. Piccetti-a služio za održavanje raznih uboških, kulturnih i javnih ustanova u Dubrovniku. Prihodi od dubrovačkog kapitala uloženog u Genovi nisu bili redovito naplaćivani jer su političke i vojne prilike oko Genove i na Mediteranu ometale tu naplatu, pa su iz tog razloga tokom XVIII stoljeća bili imenovani i po dva dubrovačka punomoćnika, da se pored konzula brinu oko te naplate što ukazuje koliko je ona bila važna za razne vanjske i unutrašnje obaveze Dubrovnika. Izgleda da je u velikom potresu koji je zadesio Dubrovnik 1667. g. stradala većina spisa o dubrovačkim položima u inozemstvu, pa tako i o onim u Genovi, pa iz tog razloga nemamo nekih detaljnih ili bližih podataka o tom novcu i приходима koje je taj novac davao Dubrovniku. Interesantno je ovdje spomenuti jedan podatak prema kome je od pologa M. Pracata u Genovi dubrovačka vlada odredila 1707. g. iznos od 4.000.— dukata za izgradnju crkve sv. Vlaha. Kako ni sama dubrovačka vlada nije bila u pojedinim razdobljima iza potresa upoznata sa stanjem glavnice i naplaćenim приходима u Genovi, jer je naplata koji put kasnila po više godina, to među arhivskim dokumentima nalazimo dopise vlasti iz Dubrovnika kojim traže od svog konzula ili punomoćnika detaljan izvještaj o tim novcima. Radi bolje kontrole stanja novčanih pologa u Genovi dubrovačka je vlada zatražila, krajem XVIII stoljeća, od svojih punomoćnika da joj ubuduće svake godine redovno šalju obračun ostavština M. Pracata i M. Piccetti-a kao i sveg ostalog novca uloženog u banci sv. Gjorgja u Genovi. Nažalost te obračune nismo mogli naći među arhivskim dokumentima jer je vjerojatno početkom XIX stoljeća, pred dolazak francuske vojske u Dubrovnik, bilo neželjno da Francuzi doznaju pravo financijsko stanje Dubrovačke Republike i vrijednost njezinih pologa. Koliki su značaj imali ti du-

brovački novci i prihodi od njih za dubrovačku državu svjedoči između ostalog i jedno pismo upućeno 1798. g. opatu Marotti u Firenci, u kojem se između ostalog navodi da je radi opće svjetske situacije i ukinuća Republike Genove došlo do gubitka velikog dijela dubrovačkog kapitala uloženog u razne banke Genove, Rima, Ankone i Venecije koji je neizmerno puno značio za dubrovački opstanak jer je Republika od njegovog prihoda, pored svojih općih potreba, uzdržavala još i javne škole, bolnice, siromahe, siročad i bolesne, te podmirivala i druge potrebe unutar granica dubrovačke države. Poslije ulaska francuske vojske u Dubrovnik vlada ove naše male Republike bila je prisiljena da pokupi veliki dio još preostalog novca u inozemstvu, pa tako i onaj u Genovi, kako bi mogla isplatiti traženu kontribuciju francuskim vlastima od milijun franaka radi pokrića troškova njihovih vojno-političkih akcija.

U dugoj povijesti Dubrovačke Republike vjerojatno je bilo i drugih dubrovačkih podanika koji su se obogatili na razne načine, a naročito unosnim pomorsko-trgovinskim poslovanjem. Međutim, prema poznatim arhivskim podacima, rijetko je koji od njih stekao imovinu veću od M. Pracata i M. Piccetti-a, i svojim stečenim kapitalom pomagao svoju domovinu u tolikoj mjeri kao spomenuta dva Dubrovčana.

Bilješke i literatura:

- Lettere di Ponente**, sv. 12, str. 211, 229, 253; **Isto**, sv. 13, str. 127; **Isto**, sv. 15, str. 35; **Isto**, sv. 16, str. 131; **Isto**, sv. 17, str. 17, 76, 148; **Isto**, sv. 18, str. 67; **Isto**, sv. 47, str. 103; **Isto**, sv. 50, str. 242; **Isto**, sv. 85, str. 82; **Isto**, sv. 137, str. 38;
Diversa cancelaria, sv. 218, str. 47, 48; **Procura cancelaria**, sv. 24, str. 123—127;
Prepiska, XVII st., sv. 67.2069; **Isto**, XVIII st., sv. 86.3125; sv. 161.3202; sv. 22.623;
Consiglio rogatorum, sv. 208, str. 195. (Historijski arhiv — Dubrovnik.)
J. Tadić, Miho Pracatović — Pracat, Dubrovnik 1933. g., str. 45, 47, 51; **J. Luetić**, Povijest pomorstva Dubrovačke Republike, »Pomorski zbornik«, Zagreb 1962. g.; **V. Ivančević**, Dubrovački novčani polozi u inozemstvu pred pad Republike, »Anali«, Hist. odjela JAZU, sv. 13—14, Dubrovnik 1976. g.; **I. Mitić**, O prvim Dubrovčanima u Peru, čas. »Naše more«, br. 4, Dubrovnik 1979. g.

RADNA ORGANIZACIJA

„Nikola Mašanović“

DUBROVNIK, I. M. Crnoga 1/A

Proizvodi:

SVE VRSTE ELEKTROKONTAKTNIH
I METALOKONTAKTNIH PROIZVODA